

УДК 911.3:333.003.622.232

Зіновій МАЛАНЧУК,

*доктор технічних наук, професор,
завідувач кафедри розробки родовищ
корисних копалин Національного
університету водного господарства та
природокористування, м. Рівне*

Андрій КАЛЬКО,

*доктор географічних наук, доцент
кафедри розробки родовищ корисних
копалин Національного університету
водного господарства та
природокористування, м. Рівне*

Володимир СТІХА,

*кандидат технічних наук, доцент
кафедри розробки родовищ корисних
копалин Національного університету
водного господарства та
природокористування, м. Рівне*

ОСВІТНІ, НАУКОВІ І ВИХОВНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ НАСТУПНОСТІ В ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ ЗА НАПРЯМОМ 0903 “ГІРНИЦТВО”

В статті проаналізовані освітні, наукові і виховні фактори формування наступності в підготовці фахівців за напрямом підготовки 0903 “Гірництво” кафедрою розробки родовищ корисних копалин НУВГП в умовах реформування освітньої галузі України.

Ключові слова: *гірництво, освіта, наступність, бакалавр, спеціаліст, магістр.*

В статье проанализированы образовательные, научные и воспитательные факторы формирования преемственности в профессиональной подготовке по направлению 0903 «Горное дело» кафедрой разработки месторождений полезных ископаемых НУВХП в условиях реформирования образовательной отрасли Украины.

Ключевые слова: *горное дело, образование, преемственность, бакалавр, специалист, магистр.*

In the articles analyzed educational, scientific and educator factors of forming of the following are in preparation of specialists after direction of preparation 0903 "Miners" by the department of working mine of minerals of NUWMNRU in the conditions of reformation of educational industry of Ukraine.

Keywords: *miner, education, following, bachelor, specialist, master's degree.*

Вступ. Стаття 30 Закону України "Про освіту" і Положення про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту), затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 20.01.1998 р. №65 констатують, що структура вищої освіти в Україні включає такі освітньо-кваліфікаційні рівні: молодший спеціаліст; бакалавр; спеціаліст; магістр [1, 2].

Постановка проблеми. Кафедра розробки родовищ корисних копалин (РРКК) механіко-енергетичного факультету (МЕФ) Національного університету водного господарства та природокористування (НУВГП), як вищого навчального закладу III-IV рівнів акредитації має право на підготовку фахівців за освітньо-кваліфікаційними рівнями "бакалавр", спеціаліст та магістр. Акредитацію напряму підготовки 0903 «Гірництво» освітньо-кваліфікаційних рівнів 6.050301 - бакалавр, за спеціальністю 7.090301 «Розробка родовищ корисних копалин» - спеціаліст і 8.090301 - магістр кафедра РРКК пройшла у 2011 році [3]. У 2012 році кафедрою вперше здійснений набір студентів за угодами з гірничими коледжами регіону для підготовки фахівців на базі ОПП підготовки молодшого спеціаліста за спеціальністю 5.05030101 "відкрита розробка родовищ корисних копалин".

Ліцензований обсяг за останні роки не змінювався і складає: на денну форму рівня бакалавр 30; на заочну форму 30.

На даний час кафедрою проводиться робота з розширення ліцензованого обсягу для денної форми навчання

Однак покращення освітньої, наукової та виховної діяльності кафедри розробки родовищ корисних копалин з метою гармонізування наступності ступеневої освіти в НУВГП ще є для нас, як працівників кафедри, надзвичайно актуальним. Отож варто докладніше зупинитися на ключових аспектах функціонування кафедри РРКК в поточний період і на перспективу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Бакалавр - освітньо-кваліфікаційний рівень вищої освіти особи, яка на основі повної загальної середньої освіти здобула базову вищу освіту, фундаментальні та спеціальні уміння та знання щодо узагальненого об'єкту праці (діяльності), достатні для виконання завдань та обов'язків (робіт) певного рівня професійної діяльності, що передбачені для первинних посад у певному виді економічної діяльності [1].

Спеціаліст - освітньо-кваліфікаційний рівень вищої освіти особи, яка на основі освітньо-кваліфікаційного рівня "бакалавр" здобула повну вищу освіту, спеціальні уміння та знання, достатні для виконання завдань та обов'язків (робіт) певного рівня професійної діяльності, що передбачені для первинних посад у певному виді економічної діяльності.

А магістр - це освітньо-кваліфікаційний рівень вищої освіти, що передбачає здобуття особою повної вищої освіти з відповідної спеціальності на базі освітньо-кваліфікаційного рівня "бакалавр" (базова вища освіта) або освітньо-кваліфікаційного рівня "спеціаліст" (повна вища освіта), а також вищої освіти, здобутої до запровадження в Україні ступеневої вищої освіти.

Підготовка магістрів у системі вищої освіти спрямована на створення умов для творчого розвитку обдарованої особистості і підготовку фахівців за одним

із функціональних напрямів діяльності: науково-дослідним (творчим), науково-педагогічним, управлінським [1].

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Напрямок 0903 «Гірництво» (за переліком 2006 р. зі змінами коду напрямку 6.050301) і професійне спрямування 6.090300 «Розробка родовищ корисних копалин» є своєрідними правонаступниками скасованої спеціальності 0203 «Технологія та комплексна механізація розробки торфових родовищ», фахівці з якої готувались у нашому навчальному закладі з 1936 по 1988 рік, та спеціальності 0905 «Відкриті гірничі роботи» (спеціалізація «Розробка торфових родовищ та переробка торфу»), яка існувала до 1998 року. Навчальний процес за напрямом підготовки забезпечують досвідчені викладачі, з них: 3 доктори наук, професори; 27 кандидатів наук, доцентів та 4 академіки і члени кореспонденти академії наук. В даний час, за переліком 2006 р. (зі змінами) напрям «Гірництво» належить до галузі знань 0503 – Розробка корисних копалин.

На спеціальних кафедрах проводиться робота з метою подальшого розвитку напрямку «Гірництво», пристосування його до сучасних умов ринкової економіки та підвищення якості підготовки фахівців для господарського комплексу країни. Одним з шляхів удосконалення підготовки фахівців є подальший розвиток ступеневої освіти, у зв'язку з чим до навчальних планів введені блоки модульних дисциплін виробничо-технічного, проектно-конструкторського та наукового-дослідницького напрямку.

Високий професійний рівень науково-педагогічного кадрів, які обслуговують спеціальність, співпраця з виробництвом та науковими організаціями, контакти з зарубіжними колегами, наявність достатньої кількості лабораторій, обладнання, комп'ютерів, програмного та методичного забезпечення дозволяють вести підготовку на належному рівні.

Студенти напрямку «Гірництво» беруть активну участь у наукових дослідженнях, виробничих випробуваннях, у наукових семінарах і гуртках. Як результат науково-дослідницької роботи – участь студентів у конференціях, конкурсах, публікації у спеціальних виданнях. Багатьох науковців університету залучають до виконання реальних проектів у науково-виробничому бізнес-центрі, науково-дослідному секторі університету, де студенти набувають досвіду та практичних навичок, які стануть їм у нагоді в подальшій трудовій діяльності. Студенти напрямку «Гірництво» – щорічні учасники других турів Всеукраїнських олімпіад з дисциплін спеціальності, неодноразові їх призери.

Зокрема, за період 2005- 2012 років студенти даного напрямку підготовки вибороли два других та три третіх почесних місця на Всеукраїнській олімпіаді з «Розробки родовищ корисних копалин».

В університеті створені широкі можливості для занять студентів спортом, художньою самодіяльністю, розвитку їх здібностей. Студенти факультету беруть активну участь у художній самодіяльності. На факультеті створені і активно функціонують: команда КВН «Адреналін», СТЕМ «Шалантух», народна чоловіча хорова капела «Гамалія», духовий оркестр, фольклорний ансамбль «Калина», джазовий оркестр «Диксиленд».

Підготовка фахівців спеціальності “Розробка родовищ корисних копалин” за професійним напрямом “Гірництво” здійснюється на підставі ліцензії АВ №586105, виданої Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України 21.07.2011 р.

Загальний контингент студентів напряму підготовки 6.050301 «Гірництво» станом на 01.10.2012 року складає 138 осіб. Зокрема, денної форми – 102 особи, заочної – 36 осіб. Прийом студентів на денну форму навчання за фахом «бакалавр» відповідно до ліцензії склав 28 осіб (1 академічна група), у тому числі за держзамовленням 25 осіб (табл. 1).

Таблиця 1

**Динаміка формування контингенту студентів напряму підготовки
6.050301 «Гірництво»**

№ п/п	Показник	Роки			
		2009	2010	2011	2012
Ліцензований обсяг підготовки					
1	Бакалавр: Денна форма	30	30	30	30
2	Прийнято на навчання, всього (осіб)				
	Денна форма	28	24	28	28
	В т.ч. за держзамовленням	25	20	20	25
3	Подано заяв на одне місце	3,2	3,3	4,7	4,5
4	Конкурс абітурієнтів на місця держзамовлення	4,5	4,95	7,05	5,1

Поряд з цим, щорічно близько шістдесяті підприємств гірничого профілю регіону (кар’єри, щебзаводи тощо) та усі торфопідприємства України інформуються про правила прийому абітурієнтів за напрямом підготовки “Гірництво”. Викладачі кафедри, беручи участь в нарадах директорів гірничих підприємств, доводять до відома керівників цих підприємств і галузі інформацію про прийом до НУВГП. Спільно формується список кандидатів на вступ до університету з числа випускників шкіл, які знаходяться неподалік від торфопідприємств і гірничих підприємств.

До профорієнтаційної роботи широко залучаються студенти, яких випускова кафедра забезпечує належною інформацією.

Наша кафедра, як випускова, дбає про належний рівень навчання і збереження контингенту студентів. В першу чергу це стосується кураторів, які контролюють навчання студентів підшефних груп і своєчасно реагують на погіршення ситуації, вживаючи різноманітні виховні заходи, включаючи інформування батьків студентів.

Щороку наприкінці жовтня – початку листопада проводяться збори батьків студентів першого курсу та невстигаючих студентів старших курсів, на яких представники кафедри розповідають батькам про організацію навчання в НУВГП, правила проживання в гуртожитках тощо.

Зміст підготовки бакалаврів визначає освітньо-кваліфікаційна характеристика (ОКХ), розроблена робочою групою Міносвіти України і затверджена наказом МОНУ №15 від 16.01.2006 року, та варіативна частина ОКХ, яка розроб-

лена робочою групою кафедри “Розробка родовищ корисних копалин” 26.11.2010 р., протокол №11. Варіативна частина ОКХ доповнює і конкретизує кваліфікаційні вимоги до змісту освіти з боку конкретних замовників фахівців з урахуванням особливостей гірничих підприємств регіону. В них виписані нормативний та варіативний зміст навчання, що має забезпечити на базі повної загальної освіти фундаментальні та спеціальні уміння і знання щодо узагальненого об’єкта праці певного рівня діяльності, передбачені для первинних посад у первинній галузі економічної діяльності.

Задачі діяльності, які вирішує бакалавр, передбачають діяльність до заданого алгоритму, що містить процедуру часткового конструювання відповідних операцій, які належать до узагальненого об’єкта діяльності – системи гірництва в регіоні. Основні напрями професійної діяльності – інформаційно-аналітична, виробничо-економічна та обліково-контрольна. Бакалавр, за умов набуття відповідного досвіду, може адаптуватися до таких напрямів суміжної професійної діяльності як: організаційно-управлінська, маркетингова, адміністративно-господарська.

Оскільки зміст навчання визначається переліком змістових модулів і часом, виділеним на їх вивчення, то при визначенні обсягу часу на вивчення кожної дисципліни враховували скільки і які типові задачі діяльності вони повинні забезпечувати. При цьому виходили із того, що кількість аудиторних занять становить 24 години на тиждень.

Табл. 2 містить наведені дані про вступ до НУВГП у 2011-2012 році за напрямом підготовки 6.050301 Гірництво на денну форму навчання.

Аналіз табл. 2 показує, що цьогорічна географія поданих заяв значно розширилася. Тепер до нас із задоволенням прагнуть вступити абітурієнти з Дніпропетровської, Донецької, Миколаївської та Закарпатської областей.

Таблиця 2

Перебіг вступної кампанії до НУВГП у 2011-2012 роках за напрямом підготовки 6.050301 Гірництво (денна форма навчання)

№ п/п	Назва області	2011				2012			
		Подано заяв		Зараховано		Подано заяв		Зараховано	
		осіб	%	осіб	%	осіб	%	осіб	%
1	Рівненська	93	66	20	71,4	82	65	19	67,8
2	Волинська	20	14,2	3	10,7	18	14,2	4	14,3
3	Львівська	2	1,4	1	3,6	9	7,1	3	10,7
4	Хмельницька	11	7,8	2	7,1	5	3,9	-	-
5	Житомирська	5	3,5	1	3,6	5	3,9	1	3,6
6	Тернопільська	8	5,7	1	3,6	2	1,6	1	3,6
7	Івано-Франківська	1	0,7	-	-	1	0,7	-	-
8	Дніпропетровська	-	-	-	-	1	0,7	-	-
9	Донецька	-	-	-	-	2	1,6	-	-

10	Закарпатська	-	-	-	-	1	0,7	-	-
11	Миколаївська	-	-	-	-	1	0,7	-	-
12	Чернівецька	1	0,7	-	-	-	-	-	-
Разом		141	100	28	100	127	100	28	100

Це пояснюється можливістю їх електронної подачі з будь-якого населеного пункту України. Основна кількість абітурієнтів вступає до університету з Рівненської (68-71%) та Волинської (10-14%) областей (рис. 1, 2).

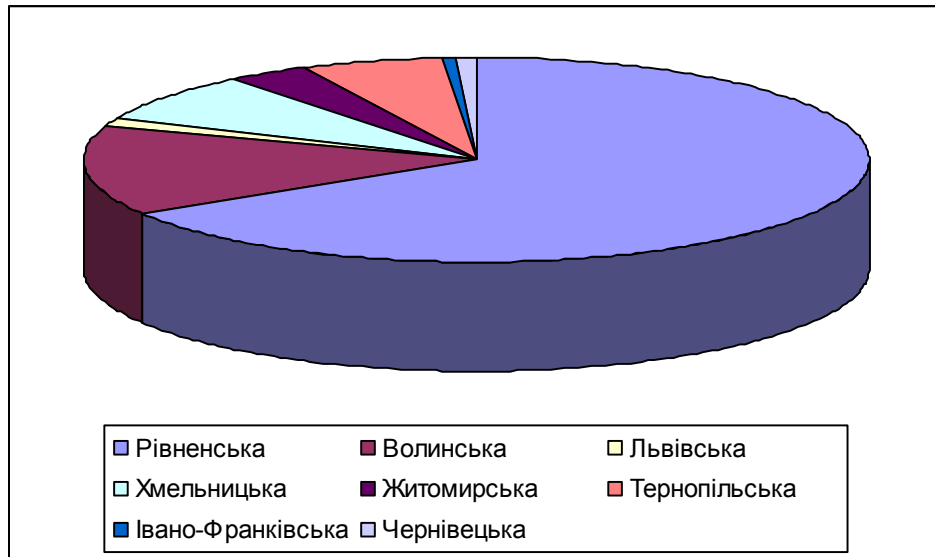

Рис. 1. Діаграма подання документів для вступу до НУВГП у 2011 році за напрямом підготовки 6.050301 "Гірництво" на денну форму навчання

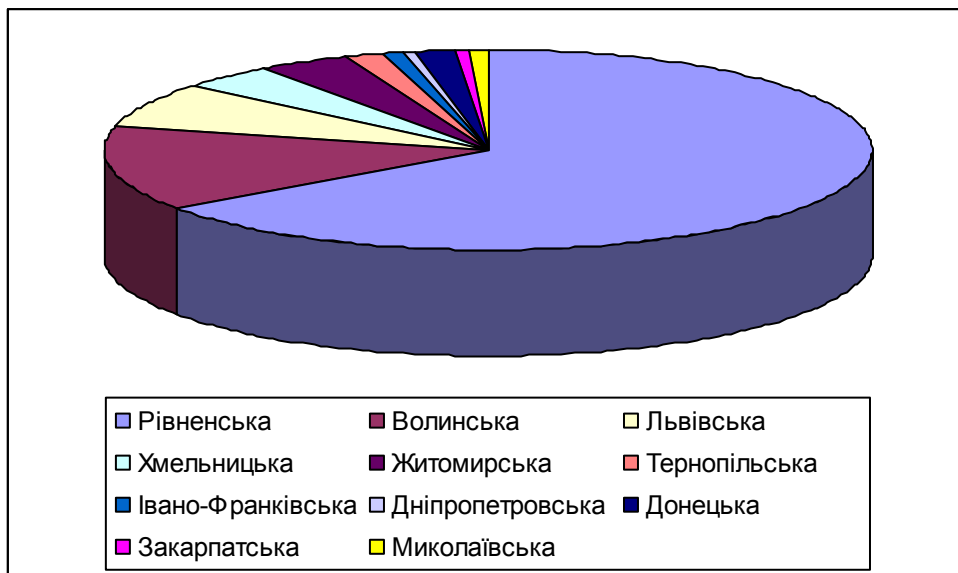

Рис. 2. Діаграма подання документів для вступу до НУВГП у 2012 році за напрямом підготовки 6.050301 "Гірництво" на денну форму навчання

Висновки. Визначені напрями ступеневої освіти і виховання студентів кафедри РРКК покликані формувати відповідні суспільно-значимі якості особистості, сприяти оволодінню потужним багажем знань і професійних навичок з одночасним становленням загальних основ національної та світової культури, загальнолюдських норм моралі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України "Про освіту" від 23.05.1991 // Голос України. - 1991. - №122.
2. Закон України про вищу освіту [Текст]: офіц. текст: [за станом на 19 жовтня 2006 року]. – К.: Парламентське вид-во, 2006. – 64 с.
3. Маланчук З.Р. Роль і місце кафедри розробки родовищ корисних копалин НУВГП в сучасній моделі ЄПВО / З.Р. Маланчук, А.Д. Калько, В.А. Стріха // Матеріали X Міжнародної науково-методичної конференції “Європейський простір вищої освіти як основа розвитку суспільства знань”. – Рівне: Нова педагогічна думка. - 2012. – Частина I. - С. 36-40.